Ígrundun og þróun námsmenningar leiðsagnarnáms nemendum í hag

Lokaskýrsla þróunarverkefnis sem unnið var

í Flataskóla skólaárið 2025-2026

Halla Rósenkranz **Flataskóli**

Í upphafi

Veturinn 2025–2026 var unnið þróunarverkefni sem bar heitið *Ígrundun og þróun námsmenningar leiðsagnarnáms nemendum í hag*. Markmið verkefnisins var að efla leiðsagnarnám í skólastarfinu með því að skapa vettvang fyrir ígrundun, fagleg samtöl og markvissa þróun kennsluhátta.

Í verkefninu tóku þátt sjö kennarar sem mynduðu fagteymi. Hópurinn fundaði einu sinni í mánuði yfir veturinn þar sem áhersla var lögð á fagleg samtöl, ígrundun og verkefni sem þátttakendur unnu með milli funda. Verkefnið var skipulagt í fimm lotur þar sem hver lota hafði ákveðna áherslu tengda leiðsagnarnámi og þróun kennsluhátta.

Þátttakendur fengu rannsóknardagbækur í upphafi verkefnisins og voru hvattir til að skrá hugleiðingar sínar, reynslu og lærdóm í gegnum ferlið. Dagbækurnar urðu mikilvægur þáttur í að efla ígrundun og meðvitund um eigin starfshætti.

Ráðgjafi og sérfræðingur verkefnisins var Edda Gíslrún Kjartansdóttir. Hún veitti þátttakendum faglega leiðsögn í gegnum verkefnið og studdi við þróun þess með fræðilegri þekkingu, umræðum og ráðgjöf tengdri innleiðingu leiðsagnarnáms. Aðkoma hennar styrkti faglegan grunn verkefnisins og studdi þátttakendur í að ígrunda eigin starfshætti og þróa kennslu sína markvisst í anda leiðsagnarnáms.

Ábyrgðamaður verkefnisins var Halla Rósenkranz en hún hafði jafnframt umsjón með framkvæmd þess. Hún stýrði fundum fagteymisins, útbjó verkefni og skipulagði vinnu lotanna ásamt því að veita þátttakendum faglega leiðsögn í gegnum allt þróunarferlið. Með markvissri stjórnun, stuðningi og eftirfylgni skapaði hún vettvang fyrir faglegt samtal, ígrundun og sameiginlega þróun kennsluhátta í anda leiðsagnarnáms.

Af hverju leiðsagnarnám

Leiðsagnarnám hefur á undanförnum árum fengið aukið vægi í skólastarfi enda sýna rannsóknir að markviss endurgjöf, skýr námsmarkmið og virk þátttaka nemenda í eigin námi hafa jákvæð áhrif á námsárangur og líðan nemenda. Leiðsagnarnám snýst ekki eingöngu um mat heldur fyrst og fremst um nám; að hjálpa nemendum að skilja hvert þeir eru að stefna, hvar þeir standa og hvernig þeir geta tekið næstu skref í eigin námi.

Í leiðsagnarnámi verða námsmarkmið og viðmið um árangur sýnilegri og samtal um nám markvissara. Nemendur fá aukin tækifæri til að ígrunda eigið nám, taka ábyrgð á framförum sínum og nýta endurgjöf til að bæta sig. Á sama tíma fá kennarar betri innsýn í skilning, þarfir og framvindu nemenda og geta því aðlagað kennslu sína betur að ólíkum þörfum.

Innleiðing leiðsagnarnáms kallar þó á breytingar á námsmenningu, bæði hjá kennurum og nemendum. Hún krefst ígrundunar, samvinnu og vilja til að þróa eigin starfshætti. Því er mikilvægt að skapa vettvang þar sem kennarar geta rætt saman, prófað nýjar leiðir, lært hver af öðrum og byggt upp sameiginlega sýn á nám og kennslu.

Þróunarverkefnið *Ígrundun og þróun námsmenningar leiðsagnarnáms nemendum í hag* var unnið með það að markmiði að styðja við slíka þróun. Með reglulegri ígrundun, faglegum samræðum og markvissri verkefnavinnu var leitast við að efla leiðsagnarnám í skólastarfinu og styrkja námsmenningu sem styður við virkni, ábyrgð og framfarir nemenda.

Framkvæmd verkefnisins

Verkefnið var unnið í lotum með ákveðnum þemum til að skapa skýra framvindu í þróunarferlinu og gera þátttakendum kleift að vinna markvisst með afmarkaða þætti leiðsagnarnáms í einu. Með því að brjóta verkefnið niður í smærri lotur fengu kennarar tækifæri til að dýpka skilning sinn á einstökum þáttum leiðsagnarnáms, prófa aðferðir í eigin kennslu og ígrunda framkvæmdina áður en næsta skref var tekið.

Þemamiðuð uppbygging verkefnisins studdi einnig við faglegt samtal og samvinnu innan hópsins. Þar sem allir þátttakendur unnu með sama viðfangsefnið á hverjum tíma varð auðveldara að deila reynslu, ræða áskoranir og læra hver af öðrum. Slík samvinna er mikilvæg í þróunarstarfi þar sem breytingar á kennsluháttum og námsmenningu verða gjarnan sterkari þegar þær byggja á sameiginlegri ígrundun og stuðningi samstarfsfólks.

Að vinna með lotur gaf jafnframt svigrúm til að þróunin yrði raunhæf og framkvæmanleg í daglegu skólastarfi. Í stað þess að innleiða margar breytingar samtímis gátu þátttakendur einbeitt sér að einum þætti í einu, byggt ofan á fyrri reynslu og þróað starfshætti sína smám saman. Þannig varð til stigvaxandi þróunarferli þar sem áhersla var lögð á stöðugar umbætur fremur en skyndilegar breytingar.

Loturnar studdu því bæði við faglega ígrundun kennara og markvissa þróun námsmenningar þar sem leiðsagnarnám varð smám saman sýnilegri og virkari þáttur í daglegu skólastarfi.

Lota 1 – Þróunarhringurinn og ígrundun

Í fyrstu lotu var unnið með þróunarhringinn sem grunn að verkefninu. Áhersla var lögð á að kennarar skoðuðu eigið starf með gagnrýnum og uppbyggilegum hætti.

Þátttakendur unnu með spurningar sem beindu sjónum að eigin framkvæmd, endurgjöf, umbótum og næstu skrefum.

Þróunarhringurinn er aðferð sem styður við markvissa ígrundun og stöðugar umbætur í starfi. Hann byggir á því að einstaklingar eða hópar skoði eigin framkvæmd, ígrundi hvað gekk vel, hvað mætti bæta og ákveði næstu skref í þróunarferlinu. Með því að fara reglulega í gegnum slíkt ferli skapast aukin meðvitund um eigin starfshætti og tækifæri til þróunar verða sýnilegri. Þróunarhringurinn leggur jafnframt áherslu á að breytingar og umbætur gerist í litlum, markvissum skrefum þar sem ígrundun, endurgjöf og reynsla eru nýtt til áframhaldandi þróunar. Í þessu verkefni var þróunarhringurinn notaður sem grunnur að faglegri ígrundun þátttakenda og til að styðja við innleiðingu leiðsagnarnáms í daglegu skólastarfi.

Allir þátttakendur fengu rannsóknardagbækur sem studdu vel við þessa vinnu og urðu vettvangur fyrir reglulega ígrundun.

Lota 2 – Endurgjöf og viðmið um árangur

Í annarri lotu var áherslan á endurgjöf út frá viðmiðum um árangur. Markmið lotunnar var að auka skilning þátttakenda á því hvernig markviss endurgjöf getur haft áhrif á nám nemenda. Kennarar tengdu saman hæfniviðmið, námsmarkmið, viðmið um árangur og endurgjöf í eigin kennslu.

Lota 3 – Staðan í innleiðingarferlinu

Þriðja lotan snerist um stöðumat og sjálfsmat kennara í tengslum við innleiðingu leiðsagnarnáms. Þátttakendur ígrunduðu meðal annars hvernig þeir nýttu endurgjöf, hvernig nemendur tækju henni og hver næstu skref væru.

Lota 4 – Skipulag kennslu út frá námsmarkmiðum og viðmiðum

Í fjórðu lotu var lögð áhersla á að samþætta leiðsagnarnám inn í daglegt skipulag kennslu.Kennarar skipulögðu kennslustundir út frá námsmarkmiðum og viðmiðum um árangur í þrjár vikur og ígrunduðu áhrifin á kennslu og nám.

Lota 5 – Viðmið um árangur með nemendum

Í fimmtu lotu var áherslan á þátttöku nemenda í mótun viðmiða um árangur. Kennarar fengu fræðslu um það að þátttaka nemenda í mótun viðmiða eykur skilning þeirra á verkefnum og stuðlar að virkari þátttöku í náminu. Kennarar fengu síðan það verkefni að prófa með nemendahópnum

Miðlun til samstarfsfólks

Sem hluti af þróunarverkefninu undirbjuggu allir þátttakendur stutta kynningu þar sem þeir miðluðu reynslu sinni, hugmyndum og þeim leiðum sem þeir höfðu prófað í tengslum við leiðsagnarnám. Kynningarnar voru ætlaðar öðru starfsfólki skólans og höfðu tvíþættan tilgang.

Annars vegar var markmiðið að kynna verkefnið sjálft, framkvæmd þess og þann lærdóm sem þátttakendur höfðu dregið af ferlinu. Hins vegar var lögð áhersla á að vekja áhuga annarra kennara á hugmyndafræði leiðsagnarnáms og hvetja til aukinnar notkunar á námsmarkmiðum, viðmiðum um árangur, endurgjöf og virkri þátttöku nemenda í námi sínu.

Með þessari miðlun varð verkefnið sýnilegra innan skólans og skapaðist vettvangur fyrir faglegt samtal um kennsluhætti og námsmenningu. Kynningarnar studdu jafnframt við þá sýn að þróunarstarf verði sterkast þegar reynslu og þekkingu er deilt innan skólasamfélagsins og fleiri fá tækifæri til að taka þátt í sameiginlegri faglegri þróun.

Könnun

Í lok lotanna var lögð fyrir könnun meðal þátttakenda með það að markmiði að fá innsýn í reynslu þeirra af verkefninu, hvað þeir töldu sig hafa tekið með sér úr ferlinu og hvernig viðhorf þeirra til leiðsagnarnáms hefði þróast. Einnig var leitast við að fá fram sýn þátttakenda á áframhaldandi þróun leiðsagnarnáms og hvaða þætti þeir teldu mikilvægt að vinna frekar með í framtíðinni.

Könnunin innihélt bæði lokaðar og opnar spurningar. Með lokuðu spurningunum var aflað upplýsinga um upplifun þátttakenda á áhrifum verkefnisins á kennsluhætti, notkun námsmarkmiða, viðmiða um árangur og endurgjafar. Opnu spurningarnar gáfu þátttakendum tækifæri til að lýsa eigin reynslu, hugmyndum og framtíðarsýn með eigin orðum.

Niðurstöður könnunarinnar veittu mikilvæga innsýn í áhrif verkefnisins og sýndu meðal annars að þátttakendur upplifðu aukna meðvitund um leiðsagnarnám, skýrari sýn á mikilvægi námsmarkmiða og viðmiða um árangur og aukinn vilja til áframhaldandi þróunar á eigin starfsháttum.

Niðurstöður könnunar

Allir þátttakendur töldu að þeir hefðu fengið betri yfirsýn yfir námsframvindu nemenda eftir að hafa unnið markvisst með leiðsagnarnám.

Niðurstöður fyrstu spurningarinnar gefa sterkar vísbendingar um að þróunarverkefnið hafi haft jákvæð áhrif á bæði hugsun þátttakenda og starfshætti þeirra í tengslum við leiðsagnarnám. Í svörunum má sjá aukna meðvitund um námsferli nemenda, markvissari kennsluhætti og breytt viðhorf til endurgjafar og þátttöku nemenda í námi sínu.

Betri yfirsýn yfir námsframvindu nemenda

Allir þátttakendur voru sammála eða mjög sammála þeirri fullyrðingu að þeir hefðu fengið betri yfirsýn yfir námsframvindu nemenda eftir að hafa unnið markvisst með leiðsagnarnám. Þetta bendir til þess að vinna með skýr námsmarkmið, viðmið um árangur og markvissa endurgjöf hafi hjálpað kennurum að fylgjast betur með stöðu nemenda og greina námsþarfir þeirra fyrr í ferlinu.

Niðurstöðurnar gefa einnig til kynna að leiðsagnarnám hafi stutt kennara í að taka upplýstari ákvarðanir um næstu skref í kennslu og námsstuðningi.

Nemendur skilja betur til hvers er ætlast

Mjög jákvæðar niðurstöður komu fram varðandi skilning nemenda á námsmarkmiðum og væntingum. Þátttakendur upplifðu að nemendur skildu betur til hvers væri ætlast af þeim þegar námsmarkmið og viðmið um árangur voru skýr og sýnileg.

Þetta bendir til þess að aukið gagnsæi í kennslunni hafi styrkt stöðu nemenda í eigin námi og hjálpað þeim að átta sig betur á tilgangi verkefna og því hvað telst góður árangur.

Áhrif á skipulag kennslu

Flestir þátttakendur töldu að leiðsagnarnám hefði haft áhrif á hvernig þeir skipuleggja kennslu sína. Það má túlka sem svo að verkefnið hafi stuðlað að markvissari undirbúningi kennslu þar sem námsmarkmið, viðmið um árangur og endurgjöf eru skipulögð með skýrari hætti en áður.

Þessi niðurstaða bendir einnig til þess að leiðsagnarnám hafi ekki eingöngu verið viðbót við kennsluna heldur farið að hafa áhrif á sjálfa námsmenninguna og dagleg vinnubrögð kennara.

Aukin ábyrgð nemenda á eigin námi

Þátttakendur upplifðu almennt að leiðsagnarnám hefði stuðlað að aukinni ábyrgð nemenda á eigin námi. Það gefur til kynna að nemendur hafi í auknum mæli tekið þátt í að meta eigið nám, nýtt sér endurgjöf og áttað sig betur á eigin framförum.

Þessi niðurstaða er sérstaklega mikilvæg þar sem eitt af meginmarkmiðum leiðsagnarnáms er að gera nemendur virkari þátttakendur í námsferlinu fremur en eingöngu viðtakendur kennslu.

Markvissari endurgjöf

Flestir þátttakendur töldu að þeir byggðu endurgjöf sína frekar á viðmiðum um árangur eftir þátttöku í verkefninu. Það bendir til þess að endurgjöf hafi orðið skýrari, markvissari og tengdari námsmarkmiðum en áður.

Þessi breyting getur haft mikil áhrif á nám nemenda þar sem rannsóknir sýna að árangursrík endurgjöf þarf að vera skýr, skiljanleg og tengjast næstu skrefum í náminu.

Stuðningur innan skólans

Þátttakendur upplifðu almennt stuðning innan skólans til að halda áfram að þróa leiðsagnarnám í eigin kennslu. Það bendir til þess að verkefnið hafi skapað jákvætt faglegt umhverfi þar sem kennarar upplifðu öryggi til að prófa nýjar leiðir og ræða eigin starfshætti.

Slíkur stuðningur er mikilvægur þegar unnið er að breytingum á námsmenningu þar sem þróunarstarf verður gjarnan árangursríkara þegar samvinna og sameiginleg sýn eru til staðar.

Endurgjöf frá nemendum nýtt betur

Þótt svör við þeirri fullyrðingu væru aðeins fjölbreyttari en í öðrum liðum töldu flestir þátttakendur að þeir nýttu sér í auknum mæli endurgjöf frá nemendum til að aðlaga kennslu sína að þörfum þeirra.

Það bendir til þess að þátttakendur hafi orðið meðvitaðri um mikilvægi þess að hlusta á rödd nemenda og nýta upplýsingar frá þeim til að þróa kennsluhætti sína áfram.

Notkun námsmarkmiða

- 60% þátttakenda settu fram skýr námsmarkmið daglega.
- 40% gerðu það nokkrum sinnum í viku.

Notkun viðmiða um árangur

- 40% þátttakenda notuðu viðmið um árangur daglega.
- 60% notuðu þau nokkrum sinnum í viku.

Opin svör þátttakenda

Í opnum svörum þátttakenda komu fram skýr merki um að verkefnið hefði haft áhrif á bæði hugsun þeirra og starfshætti. Svörin endurspegla aukna meðvitund um mikilvægi námsmarkmiða, viðmiða um árangur og virkari þátttöku nemenda í námsferlinu. Einnig kom fram sterkur vilji til að halda áfram að þróa leiðsagnarnám í eigin kennslu.

Margir þátttakendur lögðu áherslu á mikilvægi þess að halda áfram að vinna með skýr námsmarkmið og viðmið um árangur. Einn þátttakandi orðaði það svo að hann vildi:

„Halda áfram að vera með skýr markmið og viðmið um árangur í öllum kennslustundum.“

Þá komu fram hugmyndir um hvernig dýpka mætti leiðsagnarnám enn frekar og gera það sýnilegra í daglegu skólastarfi. Einn þátttakandi nefndi meðal annars:

„Mig langar til að nota ClassroomScreen meira til að hafa viðmiðin enn sýnilegri.“

Sömuleiðis kom fram áhugi á að efla þátttöku nemenda og gera þá virkari í eigin námi. Þátttakandi lýsti því þannig:

„Ég vil gera viðmið um árangur með nemendum. Ég vil dýpka vinnu með námsfélögum og vinna meira með bæði sjálfs- og jafningjamat.“

Í svörunum mátti einnig sjá aukna meðvitund um mikilvægi námsumhverfisins og hvernig gera mætti nám sýnilegra fyrir nemendur. Einn þátttakandi nefndi:

„Þá langar mig einnig að námsveggir verði virkir en ekki bara „skraut“ á veggjunum.“

Þegar spurt var um hvaða stuðning eða fræðslu þátttakendur vildu fá næst kom fram að margir upplifðu þörf fyrir áframhaldandi stuðning og faglegt samtal í innleiðingarferlinu. Einn þátttakandi orðaði það svo:

„Að fá stuðning í að vera örugg/öruggur með að ég sé að gera þetta rétt.“

Einnig kom fram áhugi á að sjá leiðsagnarnám í framkvæmd hjá öðrum skólum:

„Heimsækja kannski nokkra skóla sem nota leiðsagnarnám og skoða þetta í notkun hjá öðrum.“

Þátttakendur lögðu jafnframt áherslu á að mikilvægt væri að nálgast innleiðingu leiðsagnarnáms í litlum skrefum. Einn þátttakandi gaf eftirfarandi ráð til annarra kennara:

„Númer eitt að vera jákvæður fyrir leiðsagnarnámi – byrja smátt og bæta við.“

Mjög jákvæð niðurstaða var að allir þátttakendur töldu mjög líklegt að þeir myndu halda áfram að þróa leiðsagnarnám markvisst á næsta skólaári. Það bendir til þess að verkefnið hafi ekki aðeins haft áhrif til skemmri tíma heldur einnig skapað sterkan grunn fyrir áframhaldandi faglega þróun og innleiðingu leiðsagnarnáms í skólastarfinu.

Afurð verkefnisins fyrir Garðabæ

Afurð þróunarverkefnisins fyrir Garðabæ felst fyrst og fremst í aukinni fagmennsku, sameiginlegri sýn og markvissari kennsluháttum innan skólastarfsins. Verkefnið stuðlaði að því að þróa og festa í sessi verklag tengt leiðsagnarnámi þar sem áhersla var lögð á skýr

námsmarkmið, viðmið um árangur, markvissa endurgjöf og aukna þátttöku nemenda í eigin námi.

Í gegnum verkefnið varð til:

- aukin þekking og reynsla kennara af leiðsagnarnámi
- sameiginlegur faglegur grunnur og orðræða innan skólans
- fjölbreytt safn verkefna, verkfæra og kennsluaðferða sem hægt er að nýta áfram
- aukið samstarf og faglegt samtal meðal starfsfólks
- sterkari grunnur fyrir áframhaldandi skólaþróun og innleiðingu leiðsagnarnáms í skólakerfi Garðabæjar

Einnig hefur verkefnið skapað grunn að áframhaldandi þróunarvinnu þar sem hægt er að taka þau þemu og áherslur sem unnið var með í verkefninu og yfirfæra yfir á aðra kennarahópa og fleiri starfsstöðvar innan sveitarfélagsins. Þannig getur verkefnið orðið fyrirmynd að frekara faglegu samstarfi og innleiðingu leiðsagnarnáms víðar innan skólasamfélags Garðabær. Þá eru form/leiðbeiningar fyrir hverja lotu sem viðhengi með verkefninu en verkefnin eru límd inn í rannsóknardagbók.

Samantekt niðurstaðna

Niðurstöður verkefnisins sýna að markviss vinna með leiðsagnarnám hafði jákvæð áhrif á starfshætti þátttakenda. Kennarar upplifðu aukna meðvitund um námsmarkmið, viðmið um árangur og mikilvægi markvissrar endurgjafar.

Þá benda niðurstöðurnar til þess að verkefnið hafi stuðlað að:

- virkari þátttöku nemenda,
- auknu samtali um nám,
- skýrari væntingum,
- og meiri ábyrgð nemenda á eigin námi.

Hindranir og frávik

Líkt og í öðru þróunarstarfi komu upp ákveðnar hindranir og áskoranir í ferlinu sem höfðu áhrif á framkvæmd verkefnisins. Helstu áskoranir töldu kennarar tengjast tíma og álagi í daglegu skólastarfi. Það er þó einlæg von okkar sem að verkefninu standa að kennarar sjái sem fyrst að um leið og kennari nýtir hugmyndafræði leiðsagnarnáms leysast ýmis önnur mál sem taka oft mikinn tíma eins og t.d. agamál.

Að lokum

Verkefnið *Ígrundun og þróun námsmenningar leiðsagnarnáms nemendum í hag* varð mikilvægt þróunarferli fyrir þátttakendur og studdi við markvissari innleiðingu leiðsagnarnáms í skólastarfinu.

Ferlið sýndi að breytingar á námsmenningu verða til með stöðugri vinnu, faglegu samtali, ígrundun og vilja til að þróa eigið starf í þágu nemenda.

Kostnaður

Viðfangsefni	Tímar	Verð	Samtals
Fræðslufundir Sérfræðingur	30	12000	360000
Ráðgjöf - sérfræðingur	20	12000	240000
Fræðslufundir -20 x 6 kennarar	120	7500	900000
Umsjónarmaður verkefnis	60	7500	450000
Skýrslugerð	25	7500	187500
Miðlun	5	7500	37500
Samtals			**2175000**